

היום נלמד בעזרת ה':

מגילה דף ה

אמר רב: כשקוראים את המגילה בזמנה (= בי"ד), אפשר לקרוא אותה אפילו ביחידות, כיון שכולם קוראים באותו היום ויש פרסום הנס. אבל בני הכפרים שקוראים אותה שלא בזמנה (= שהקדימו ליום הכניסה), קוראים אותה רק בעשרה כדי שיהיה פרסום הנס.

ולדעת רב אסי - בכל מקרה מצווה לקרותה בעשרה משום פרסום הנס, אבל אם לא מצא עשרה יכול לקרותה ביחיד (כלומר שאין איסור לקרותה ביחיד אלא שמצווה לקרותה בעשרה).

היה מקרה שרב חשש לשיטת רב אסי, ואסף עשרה אנשים לקריאת המגילה.

קושיא על רב: הרי אמרו משמו של רב שפורים שחל בשבת, ערב שבת 'זמנם', כלומר שערב שבת זהו הזמן הקבוע לו מאנשי כנסת הגדולה. ויש להקשות על כך שהרי שבת זהו זמנם של הפרזים (שהרי י"ד חל בשבת), אלא 'זמנם' הכוונה שהואיל וחכמים שהיו לאחר אנשי כנסת הגדולה תיקנו שלא יקראו בשבת (שמא יעביר אותה ברה"ר) ועליהם להקדים את קריאתה לערב שבת, הרי שכעת למרות שאין זה זמנם בכל זאת זה נחשב לזמן הקבוע, וכשם שבזמנה יכול לקרותה ביחיד כך גם שלא בזמנה אפשר לקרותה ביחיד. וא"כ זה סותר את דברי רב שמגילה שלא בזמנה צריך עשרה.

תירוץ: כוונת דברי רב 'ערב שבת זמנם' להוציא מדברי רבי הסובר שי"ד שחל בשבת הואיל ועיירות נדחו מלקרוא בשבת הרי שהם ידחו ליום הכניסה ולא יקראו בערב שבת, ורב בא להשמיע לנו שכן יקראו בערב שבת.

משנה: איזו היא עיר גדולה? שקוראים בה בי"ד ולא מקדימים ליום הכניסה.

באלו אמרו מקדימים ולא מאחרים: כלומר בזמנים של קריאת המגילה אמרו שמקדימים אם חל י"ד בשבת, אבל זמן עצי כהנים והעם (מבואר בתענית כח.) אם חל בשבת נדחה ליום ראשון.

(המשך בדף הבא ↓)

וכן **תשעה באב** שחל בשבת נדחה ליום ראשון (הוא הדין ב"ז בתמוז וי' בטבת, והמשנה נקטה ט' באב משום שהוכפלו בו צרות, וכולם מתענים בו, לעומת שאר צומות שאם רצו מתענים ואם רצו אין מתענים).

וחגיגה: אם חל יו"ט בשבת דוחים את הקרבת שלמי חגיגה ליום ראשון, שהרי אפשר להקריבה כל שבעת ימי החג.

הקהל: בשנה הראשונה שלאחר שנת השמיטה, במוצאי יו"ט ראשון של סוכות, היו מקהילים את העם - אנשים נשים וטף לעזרה, והמלך היה קורא בתורה בספר דברים. ואם היה חל בשבת היו דוחים ליום ראשון, לפי שאי אפשר להביא את הטף בשבת. (בירושלמי מבואר לפי שהיו בונים בימה של עץ עליה המלך היה יושב, ואי אפשר לבנותה בשבת).

אע"פ שאמרו מקדימים ולא מאחרים וכו': יום ההקדמה לא נחשב כפורים ממש, ומותר להספיד ולהתענות בו. וכן מותר לתת בו מתנות לאביונים, ויוצאים בזה ידי חובה.

א"ר יהודה אימתי: כלומר הכפרים מקדימים ליום הכניסה רק במקום שיש שם בית דין קבוע, ובני הכפרים נכנסים שם לדון בימי שני וחמישי.

גמרא: עשרה בטלנים שהם בטלים ממלאכתם ומתפרנסים מהציבור כדי שיהיו מצויים תמיד לתפילה בית הכנסת.

מנין שאין מונים ימים לשנים: כגון אדם שנדר בא' ניסן שלא ישתה יין במשך שנה, אסור לו לשתות יין עד א' ניסן בשנה הבאה, למרות שנשארו עוד 11 ימים כדי להשלים 365 ימים (שזהו מהלך החמה בשנה), לפי ש'שנה' נחשבת ל-12 חדשים כפי שנקבעים בבית דין (שיש חדשים חסרים) ולא ל-365 ימים.

מנין שאין מחשבין שעות לחדשים: כגון אדם האומר לאשתו 'הרי זה גיטך אם לא אבוא עד סוף החודש', והיה חודש חסר והוא הגיע בכ"ט בלילה (= ליל ל'), אין אנו אומרים שהוא הגיע בתוך החודש כיון שחודש הלבנה הוא 29 וחצי יום ואינו גט, אלא כיון שהגיע לאחר כ"ט יום הרי שהתקיים התנאי והרי זה גט. משום שאורך החודש לא נקבע לפי השעות אלא לפי הימים.

אבל זמן עצי כהנים וכו': הטעם שלא מקדימים את תשעה באב כשחל בשבת משום שלא מקדימים פורענות. והטעם שלא מקדימים חגיגה והקהל משום שעדיין לא הגיע זמן חיובם, ואם תקדים לא יצאו ידי חובתם.

'זמן חגיגה':

רב אושעיא מבאר: אם חל יו"ט ראשון בשבת מאחרים את הקרבת קרבן החגיגה לאחר השבת, אבל את עולת הראיה (= חובה להביא ברגל) אפילו ביו"ט שחל בחול לא מקריבים, אלא מאחרים את הקרבתה לחול המועד. וזה כדעת ב"ש הסוברים שמביאים קרבן שלמים ביו"ט, משום שהוא קרבן הנאכל לבעלים והכהנים וזהו 'צורך אוכל נפש' המותר ביו"ט, אבל לא סומכים עליו (= אסור מדרבנן להשתמש בבעלי חיים בשבת ויו"ט, וכיון שסמיכה נעשית בכל הכח הדבר נחשב להשתמשות), אבל קרבן עולה לא מביאים ביו"ט לפי שכולו למזבח, אלא מאחרים את הקרבתו לחול המועד.

רבא מבאר: את קרבן החגיגה אפשר לאחר לכל 'זמן החגיגה', כלומר כל החג עד יו"ט האחרון, אבל לא לאחר יו"ט.

רב אשי מבאר: כל חג שצריך להביא בו חגיגה אפשר לאחר את הקרבתה לאחר השבת (אם החג חל בשבת), ואפילו חג השבועות שהוא רק יום אחד אם הוא חל בשבת אפשר לאחר את הקרבת החגיגה שלו לאחר השבת. ('יום טובח' = יום הקרבת קרבנות החג).

רבי נטע נטיעה בפורים: וכן התרחץ בפרהסיה ביז' בתמוז (אין איסור לרחוץ אלא בט' באב ויום כיפור). וכן רצה לבטל את ט' באב, אך חכמים לא הסכימו איתו לבטל אותו. כך אמר רבי אלעזר.

אך רבי אבא אמר לרבי אלעזר שרבי לא רצה לבטל את ט"ב לעולם, אלא מדובר היה בט"ב שחל בשבת שהצום נדחה ליום ראשון וסבר רבי שיש להקל בו (מלבד אכילה ושתיה שחייבים לצום בו - הגר"א).

אלא רבי בר ארביסר: רבי היה בן עיר שקוראים בה מגילה ב-יד' ונטע את הנטיעה ב-טו'. הגמרא מקשה על כך שרבי הרי היה גר בטבריה?

והא חזקיה קרי בטבריה: היה קורא את המגילה גם ביום יד' וגם ביום טו' משום ספק שמא היא מוקפת חומה, ואם כן גם אסור לעשות מלאכה מספק בשני הימים?

הגמרא מתרצת שלרבי לא היה ספק בדבר שטבריה היא מוקפת חומה, ולכן ביד' עשה בה מלאכה.

וכי פשיטא ליה מי שרי: ועדיין קשה מהכתוב במגילת תענית שיום יד' ויום טו' אסורים בהספד, ולכאורה הדבר מיותר שהרי כבר כתוב זאת במפורש במגילת אסתר? אלא החידוש במגילת תענית ששני הימים אסורים בהספד בין בעיר ובין בכרך. ולפי זה לכאורה הוא הדין במלאכה אסורים בכל מקום?

איני והא רב חזייה להווא גברא: שזרע פשתן בפורים וקילל אותו ולא צמח הפשתן? התשובה היא שם מדובר על אדם שזרע ביום הפורים של עירו.

תירוץ נוסף על מעשהו של רבי:

אפילו תימא ביומיה: רבי נטע נטיעה ביום הפורים שחל בעירו, מכיון שלא נאסרה בפורים עשיית מלאכה. והפסוק שהביאה הגמרא לעיל שבו מוזכר 'משתה ושמחה ויום טוב' נאמר בהתחלה שכך רצו לתקן, אבל לאחר מכן נאמר שהיהודים קבלו על עצמם רק 'משתה ושמחה' ולא מוזכר 'יום טוב', כי באמת לא קבלו עליהם להימנע מעשיית מלאכה.

ומה שרב קילל את האדם שזרע פשתן בפורים - בגלל שהוא עשה זאת בעיר שנוהגים בה איסור עשיית מלאכה בפורים, שאסור לכל אדם לנהוג בה התר. אבל בעירו של רבי נהגו התר בעשיית מלאכה.

איבעית אימא:

רבי נטע בפורים של עירו, ובעירו בן נהגו איסור מלאכה, אלא שהיתה זו נטיעה של שמחה המותרת בפורים שהוא יום שמחה. מהי 'נטיעה של שמחה?' אנו לומדים מהמשנה בתענית שלאחר שהתענו יג' תעניות שבית-דין גוזרים על עצירת גשמים ועדיין לא נענו, ממעטים 'בבנין של שמחה' - בניית בית שבתוכו עורכים את החופה, ו'נטיעה של שמחה' - עץ המתפרס על כלונסאות לצל ויושבים תחתיו המלכים לתענוג.

גופא חזקיה קרא בטבריה: הגמרא חוזרת לגוף הענין שלמדנו מקודם. ושואלת על כך הרי בפסוק ביהושוע מזכרת טבריה כעיר מבצר, משמע שהיא מוקפת חומה, ומה יש להסתפק בכך?

הגמרא מתרצת שטבריה היתה מוקפת בחומה משלושה צדדים ובים מהצד הרביעי, והספק הוא על צד הים שלה האם הוא נחשב לחומה או לא.

אי הכי: עדיין קשה מהפסוק שנאמר בבתי החצרים. ב'בתי ערי חומה' שיש להם חומה נאמר 'הַבַּיִת אֲנֹכֶם בְּעִיר אֲנֹכֶם לוֹ חֻמָּה' ללמד שדוקא חומה חיצונית לעיר, ולא חומה העשויה מגגות הביתם (= שור איגר) דהיינו שהבתים צמודים זה לזה וקירותיהם החיצוניים משמשים כחומה. ו'בבתי החצרים' שאין להם חומה נאמר 'אֲנֹכֶם אֵין לְהֵם חֻמָּה סְבִיב' ללמד שטבריה שאין לה חומה מכל הצדדים אינה נחשבת לעיר חומה?

הגמרא מתרצת שבאמת אין ספק לענין בתי ערי חומה ובתי החצרים. כל הספק הוא לגבי פורים שאת הדינים של ערים מוקפות חומה ושאינן - לומדים מ'ערי הפרזים' ושאינם פרזים: דהיינו האם הכוונה לערים פרוזות מגולות לעיני הרואים שלא כמו ערים מוקפות חומה, ואם כן טבריה שהיא מגולה בצד הים שלה אינה נחשבת לעיר מוקפת חומה. או שהכוונה לערים שאינן מוגנות שקל לכבוש אותן, שלא כמו ערים מוקפות חומה, וטבריה גם היא הים מגן עליה מלכובשה ונחשבת למוקפת.